

smeha, zato se ne zgražaj, če slišiš toliko vriskanja in godbe. To je nov jezik, ki se bori za nov izraz. Kdo nas nauči besede, ki bi bila sok besedi v bodočnosti, kje je mati, ki bi naše jecljaje združila v stavek! Ljudje božji, samo en stavek, samo en sam gol stavek, pa bi se ukresala luč v temi, pa bi se vrisk izpremenil v blazen jok in vsa muzika v pogrebno zvonjenje, samo en gol stavek naših vzklikov in pretrgalo bi se zagrinjalo od vrha zaznavanja do tal spoznanja. Pa bi se razmajala spet srca in mišice, pa bi bila pest spet pest poštenjaka in srce res srce ljubezni.

Odkdaj je vse to? Ah, da bi ne bilo od onega hipa, ko so možje, poročeni možje in neporočeni fantje, šli vriskaje in ovenčani s cvetjem brez žen in nevest na daljno ženitovansko potovanje! Od tega časa so se godile in dogodile čudne reči. Zgodilo se je, da je moral zločinec varovati pravico pred nasiljem, da je morilec pridigal evangelij božji, dočim je varih pravice, varih hčerke božje, prodal svojo varovanko za manj kot za skledo leče in zatisnil oči, da ni videl krivičnika, s katerim sta zajemala iz iste sklede. In tiste dni se je postava uklonila sili in javno so prepevali s cimbalami šlavo krivici in zlobi. Zato je Bog poslal svojega angela, in koder je ta angel šel, so onemeli zvonovi in najemniki bežali, ko so prišli razbojniki nad hlev in ovce, in pastirji v strahopetni bojzani proslavljali volka, dasi jim je trgal ovce, in trdili pri tem, da je samo silobran.

In zdaj hočeš, prijatelj moj, naj ustvarjam lepoto? V tem času duševne zmede in nezmožnosti, času prihuljenosti in petolizunstva, času izdajstev lastnih bratov, času valpetstva in jerobstva, tem času groze, ki ji ni ne vzklika ne besede! Vsak poizkus je samo nerodna spaka. Bolj kot lepote smo zdaj te dni žejni resnice, nepreklicne, neusmiljene, brezobzirne resnice, ki bi udarila po krivdi lastnega očeta, ki bi ne prizanesla grehu lastne matere, ne bratu, ne sestri edinki; morda, ne morda, potem bi moral biti svet prečiščen in očiščen gnilobe in gnusa, oči bi spet videle zvezdo vodnico.

Nekoč je zapisal mladenič, ki je imel veliko vere v srcu, da se bo sedaj odtekel gnoj stoletij iz greznic;

blagroval sem ga za to silno vero, blagroval drugega vidca, ki je zapisal, da je vse to, kar se godi, naravni razvoj organizma, ki vre in uničuje slabe kali in bolne stanice, da je vse to vihar, ki lomi suhe veje. Solze so mi prišle v oči ob tej otroški veri, kajti moje srce je čutilo globokejšo resnico: Gnoj, ki se je do sedaj zbiral samo v greznicah, je pljusnil na ceste in beli dan, hudournik je planil s svojim stoletnim smradom čez bregove, zalil oči in srca, se zalezal kot strup v kri in možgane, razvoj organizma, silni prevrat družbe je samo strašen božjasten napad človeštva, ki je v mrzlični boleti premenil mišljenje in pojme, ves ta širni plamen ni uničil slabih kali in bolnih stanic, temuč požgal dobre in na njihovem pepelu sta se razbohotila plevel in osat.

Zato ne vprašuj, prijatelj moj, zakaj sem žalosten in odkod moj molk! Poslušaj!

Že dokaj časa me muči silna prikazen:

Na ostudni pošasti, kot laž in zavist zeleni, sluznati kot strahopetnost in rumeni kot sebičnost, se dviga nebotična piramida iz samih živih človeških teles; človek stoji človeku na rami in čisto pod vrhom kroži zbor, o katerem trdijo, da drži vso piramido pokoncu. In ta zbor pleše na živih ramah živih ljudi. Jaz gledam to prikazen že dan za dnem, noč za nočjo, v krčevitih sanjah omedlevice in ob treznem jutru, vedno in povsod bije in kljuje v mojih možganih vprašanje, kje je piramidi opora. Ali je vzrastla na spodnjih ramah ali pod zadnjimi plešočimi nogami? Od vrha do tal kot raste oblak, ki ga kolje blisk, ali s tal do vrha kot raste drevo, ki ima korenine v zemlji? Moj Bog, to mi povejte, ali je težnost v zemlji ali pod zvezdami?

V teh mukah, ki mi kratijo sen in trpinčijo srce, se obračam na tebe, prerok sveti, od Boga poslan, ti, ki poslušáš in gledaš, razkrij mi vsaj to resnico, če ti je dano, da ne umrem v boleštni negotovosti!

Narte Velikonja.

Listnica uredništva. Poročilo o jesenski umetnostni razstavi v Ljubljani in nekateri drugi spisi so morali izostati za prihodnjo številko.

